

Andreas Kleindopf

Via negativa Via nova – Grenzen der Schaulust

Via Negativa, performerji iz Slovenije, veljajo za eno najradikalnejših evropskih skupin. Via Nova je zaključek njihovega ciklusa o sedmih smrtnih grehah, ki je nastajal v zadnjih letih. Prvič v Severnem Porenju in Vestfaliji se mednarodna zasedba Via Negativa premierno predstavlja v treh delih, na treh prizoriščih: 1. del »Hunt for the Real«, 2. del »Naked Presence« in 3. del »Ja Ja Ja Nee Nee Nee«, ki kot igrive in bistroumne prekoračitve mej tematizirajo razmerje med gledalcem in izvajalcem v napetosti med iskanjem po novega in željo po preverjenem.

Kakšno je razmerje med umetnikom, obiskovalcem in umetnino? To je temeljno vprašanje drugega dela. Ne iščejo se odgovori, postavljajo se vprašanja. Kaj je umetnost? Ali objekt/artefakt/medij, ki ga postavimo v institucionalen okvir, že velja za umetnost? Ali ploščica z naslovom, imenom in datumom zadostuje, da bi nekaj postalo umetnost? In kakšno vlogo pri tem igra gledalec oziroma obiskovalec? Je umetnost brez njega sploh mogoča? Koncept performansa spominja na katarzo, na razsvetljenje s pomočjo afektivnega pretresa.

»It's nice to be Marko Mandić« – Že prvi performans Marka Mandića publiki ne prizanaša. Publika sedi pred golim moškim, ki med kolena stiska ploščo iz kartona. Po njegovih besedah se za kartonom samozadovoljuje. Ali je to res ali ne, ne vemo, vsekakor izgleda, kot da je. Kljub temu ostaja nejasno, kaj je igrano in kaj je zares, zato napetost narašča. Karton je meja med Mandićem in publiko, je umetnikovo platno. Prvih deset minut vlada nerodna tišina. Sam sem sprva šokiran, ker gledam nekoga pri tako intimnem opravilu pred publiko. Barve nekaterih obrazov izdajajo podobne misli. Prve obiskovalke/obiskovalci zapuščajo prostor. Mandić medtem preprosto razlaga, kako je performans nastal in kakšne težave so povezane z njegovo izvedbo. Po približno 20 minutah pospeši in ekstrahira bistvo življenja na karton. »Platno« postavi med svoje ostale »slike« s podobno vsebino, se obleče in izjavi: »It's nice to be Marko Mandić«.

Akcija sama, kot umetniški postopek, je seveda integralni del performansa, performans učinkuje le v povezavi z akcijo, del performansa pa je tudi to, kar se dogaja v opazovalcu

samem. Mandić privede gledalca v izjemno intimno situacijo, ki že skoraj spominja na voajerizem. Rezultat je verjetno najčistejša oblika samopredstavljanja. Povsem jasno je, da gre tukaj za Marka Mandića, ampak ne za aroganco ali samopoveličevanje, za precej več gre, za prezenco Marka Mandića.

To je jasno tudi v njegovem drugem performansu. Medtem, ko spremljamo filmsko projekcijo o njegovi profesionalni igralski karieri, performer gol sedi v prozorni plastični vreči. Že po petih minutah me začne skrbeti za Mandića. Kaj če mu v vreči zmanjka kisika in omedli? Kje je meja med umetnostjo in smrtno nevarnostjo? Kdaj sem kot gledalec dolžan ukrepati? Končno se umetnik prikaže iz vreče. Lijakasto pridrži vrečo in izlije nabrani znoj v kozarec. Kozarec z znojem postavi na galerijski podstavek in ga opremi s ploščico z naslovom »Ekstrakt«.

Telesna tekočina, kot najbolj osebna in neposredna priča človeške prezence, postane umetnina v muzeju. Umetnine in umetnika ni več mogoče razločiti. Pot do umetnine je skrajno naporna, mogoče tudi provokativna, vendar po moje tudi pomembna za razumevanje razmerja med gledalcem in umetnikom.

Neposredna izkušnja lahko v gledalcu sproži empatijo, gnus, dolgčas... mogoče celo fizičen odziv, s katerim v performansu celo sodeluje in v njem pusti sled lastne prezence. Gre za življenje, gre za to, da prezenca postane vidna, da si postavljamo vprašanja. Na koncu koncev, da živimo umetnost.